

Stanislav Struhar

OPUŠTĚNÁ ZAHRADA

VOLVOX GLOBATOR

Stanislav Struhar

OPUŠTĚNÁ ZAHRADA

Román

VOLVOX GLOBATOR

Stanislav Struhar

OPUŠTĚNÁ ZAHRADA

Kniha vychází s laskavou podporou a za finančního přispění
Ministerstva kultury České republiky.

Copyright © Stanislav Struhar, 2004

ISBN 978-80-7511-000-8

Odpovědný redaktor Ladislav Dlabal

Obálka Zdeňka Hušková

Epub připravil – PureHTML.cz

Vydalo nakladatelství & vydavatelství

VOLVOX GLOBATOR

Štítného 17, 130 00 Praha 3

www.volvox.cz

jako svou 660. publikaci

Vydání první Praha 2004

Adresa knihkupectví

VOLVOX GLOBATOR:

Štítného 16, 130 00 Praha 3 – Žižkov

PRVNÍ DÍL

1

Začínalo září, roku 1974. Krátce po poledni jsem stál ve skupině příbuzných a známých před druhou bránou vídeňského Centrálního hřbitova. Držel jsem se za ruku sestry mojí matky, sedmnáctileté tety Nathalie. Její dlouhé, blondřaté vlasy se houpaly nad mojí hlavou. V jejích světle modrých očích se leskly slzy. Šlo mi na sedmý rok, byl jsem ale na svůj věk stále poměrně malý. Jako všichni muži jsem měl na sobě černý oblek. Pofukoval studený vítr, nebe pokryly špinavě šedé mraky, několikrát zahřmělo. Opodál postávala spousta zvědavých lidí.

Pozoroval jsem zrovna barevný stánek s čerstvými květinami a mladou, kulatou brunetu v něm, když se vedle mě rozbřečela moje na nohy nemocná babička Klothilde. Nejen její šedé a řídké vlasy ji dělaly starší v porovnání s ženami v šedesátce. Přitiskl jsem se Nathalii k pasu. Přibližně padesát metrů od brány zastavily dvě policejní auta. Nastal ruch, zablikaly blesky fotoaparátů. Nathalie mi dlaní zakryla oči. Bránil jsem se. Jakmile jsem se jí vytrhnul, spatřil jsem matku, oblečenou v černém. Před třemi dny měla dvacáté sedmé narozeniny. Připadla mi ještě hubenější, než vždycky byla. Před námi se začali dohadovat fotografové. V mezeře mezi těly se mihnul matčin bledý obličej; její světle modré, vlhké oči před okolím uhýbaly. Než vstoupila do brány, otočila se na Nathalii. Vítr matce rozevlál po ramena dlouhé, blondřaté vlasy.

Když policisté s matkou prošli bránou, následovali jsme je. V dálce před námi se objevily světle šedé sochy a stavby, jaké jsem ještě neviděl. Kráčel jsem s Nathalií, babičkou a dědou Heinrichem jako první. Cesta byla zastíněná stromovím.

Pod schody krematoria čekala kapela. Vystoupili jsme nahoru a ve velkém, bílém sále se zastavili. Bylo slyšet klapání bot a tiše pronášená slova.

Pokračovali jsme do menší, podobné místnosti. Před protější stěnou se leskla bílá rakev, ozdobená barevnými květinami a věnci. Ležel v ní Richard, můj o dva roky starší bratr. Rozezněla se varhaní hudba a my v první řadě jsme se posadili.

Varhany utichly. Starý, drobný muž začal odříkávat slova na rozloučenou. Nathalie tiše brečela. Držel jsem stále její ruku. Když znovu zazněla hudba, všichni jsme se postavili. Vtom mne ze strany chytla za rameno babička. Její obličej plný slz a pohnutí jako by ještě více zestárnul. Chraplavým hlasem mne pobídla, abych ji následoval rozloučit se s Richardem. Schoval jsem se za Nathalii. Na zátylku mne pohladila babiččina sestra, její dvojče, prateta Hemma. Dědovy silné ruce mne zvedly nad hlavy okolních lidí. Dva staří muži v černých pláštích zručně odklopili víko rakve; několikrát jsem sebou škulbl. Děda se mnou k rakvi vykročil. Zakopal jsem nohama. Uviděl jsem Richarda a vyrazil ze sebe pláč. Oděn v černém obleku a bílé košili vypadal jakoby ponořen do poklidného spánku. Jeho úzký obličej se lesknul, jeho krátké, blondáté vlasy byly řádně učesány. I v té rakvi byl na první pohled mým bratrem; vybavil jsem si jeho světle modré oči, které byly stejné jako ty mé. Udeřil jsem dědu po obličejí a rozcuchal jeho prořídle, prošedivělé vlasy. Zpátky na zemi, rozběhl jsem se k Nathalii. Očekávala mne v podřepu. Objal jsem ji pevně kolem krku a ona mne v náruči rychlou chůzí odnášela k východu.

„Nathalie, Joachime, vraťte se!“ volaly za námi babička a Hemma.

U cesty jsme se posadili na jednu z těch lavek pod stromovím. Nathalie mi kapesníkem utřela tváře. Vlhkými rty se dotkla mého čela a vzala mne kolem ramen. Její jemný, pěkně tvarovaný obličej byl bledý. Vítr třásl hustě olistěnými větvemi nad našimi hlavami.

Po chvíli jsem usnul.

Probudila mne hlasitá hudba. Před vchodem do krematoria stálo černé auto, ozdobené barevnými květinami a věnci. Nathalie mne vzala za ruku a vyrazila ke schodům. Lidé nahoře se rozestoupili; mezi nimi zasvítila bílá rakev.

Doprovázeli jsme auto do nitra hřbitova, schováni pod stromovím. Klouzal jsem pohledem po sochách, zdobících hroby. Jednou jsem se zahleděl na ukřižovaného Ježíše. Pamatoval jsem si jej z kostela Mariahilfer, který jsme s matkou několikrát navštívili.

Procházeli jsme řadou nových, světle šedých hrobů s nízkými mramorovými deskami, kolem kterých byly vysázené malé keře. Najednou se ozval dětský smích a na cestu vyskočili dva drobní kluci. Stříleli po sobě dřevěnými puškami. Vedle mě vzlykala ztěžka našlapující babička. Při pohledu na sochy andělů jsem si vzpomněl, jak mě a Richardovi o nich jednou vyprávěla: tvrdila, že existují, ale není je vidět; jako ochránci, doprovázejí každého z nás; občas se ukáží v našich očích a ozvou se v našich slovech.

Na širokém prostranství před námi se vztyčil mohutný secesní kostel Dr. Karla Luegera. Moji pozornost na sebe upoutala štíhlá blondýna sedící nedaleko cesty na stoličce mezi dvěma zchátralými hroby. Byla oblečená do bílých kalhot a bílého svetru. Na klíně jí ležela podložka s výkresovým listem. Svižnými tahy kreslila.

Pohltily nás stíny vysokých stromů, cesta před námi se zúžila, auto zastavilo. Zatočili jsme na pěšinu, která vedla k čerstvě vykopané jámě mezi starými hroby. Zahlédl jsem bílou rakev a sklonil hlavu.

Po celou dobu jsem stál vedle Nathalie a hleděl do trávy pode mnou. Když jsem ucítil, že se rakev dala do pohybu, zvedl jsem oči. Zabořil jsem obličej Nathalii do břicha a pevně ji objal. Její prsty hrály můj zátylek; klouzaly mi ve vlasech a po mokrých tvářích.

Šestého prosince, v den mých sedmých narozenin, jsem pozdě odpoledne zase stál před oknem. Padal první sníh. Byl jsem oblečený do černých kalhot a bílé košile. Mé rovné, jemné vlasy mi dosahovaly na ramena, jen ofinu jsem měl ustřiženou těsně nad obočím. Nedaleko přede mnou, za rušnou Grünbergstraße, se rozprostíral zámecký park Schönbrunn. Zima změnila celé okolí. Pod mým oknem se v čerstvém sněhu třpytila malá západní část naší zpustlé zahrady.

Mondénně zařízený, starý rodinný dům, ve kterém žili prarodiče a Nathalie, se již na konci srpna stal mým novým domovem. Ocitnul jsem se v téměř neznámém prostředí, neboť na návštěvě v domě jsme byli pouze dvakrát. Kdyby se mě prarodiče neujali, zůstal bych sám. O našem otci jsme se s Richardem od matky nikdy nic nedověděli.

Dům byl uvnitř studený a zevně nepěkný, oděný do tmavě šedé fasády. Dostal jsem pokoj v horním poschodí, ve kterém vyrůstala moje matka. Tak jako všechny pokoje v domě, byl i můj vybaven masivním černým nábytkem. Jeho stěny pokrývala světle hnědá, vzorovaná tapeta. Z béžového stropu se spouštěl černý lustr a parketovou podlahu pokrýval perský koberec. U mě visely na každé stěně dvě kopie obrazů baletek od Edgara Degase. Byly středně velkých formátů a zarámované v tlustých, černých rámech tak jako všechny kopie obrazů v domě. Sbíral je děda, který byl milovníkem umění. Na jeho přání chodily matka a Nathalie odmalička do baletu; vozil je autem tam i zpět, doma od nich vyžadoval předvádění naučených kroků a figur.

Při vstupu do mého pokoje snad oči každého návštěvníka spočinuly na psacím stole stojícím uprostřed pravé stěny. Nad ním byly připevněny dvě dlouhé poličky. Psací stůl po stranách prodlužovaly skříňky. Vpravo vedle dveří viselo černě orámované, obdélníkové zrcadlo. Vlevo vedle dveří se tyčila skříň. Zadní levý roh vyplňovala postel. Za stěnou stála stejná, Nathaliina postel. Její

pokoj byl podobný mému. Její okno směřovalo na jižní část zahrady.

Brzy se setmělo. Vytáhl jsem ze spodního šuplíku v psacím stole tužku, výkresový list s podložkou a pohádkovou knihu. Lehl jsem si na koberec a z knihy začal obkreslovat hlavu černého psa. Svítil jsem pouze lampičkou, postavenou vedle výkresového listu. Skrze rty jsem si pobrukoval melodii z opery „Isoldina smrt z lásky“ od Richarda Wagnera, která zněla zesponu z obýváku. V mém nitru jsem slyšel svůj čistý, vysoký chlapecký hlas. Soustředil jsem se na detaily hlavy toho srandovního psa. Jakmile jsem výkres ukončoval, můj zpěv se rozechvěl, jeho čistota se roztráštla a přes mé rty skučel ven. V očích psa se objevil zlý pohled. Byl jsem hotov. Do pravého spodního rohu jsem napsal jeho jméno: „Anděl“.

Z dolní chodby ke mně dolehly hlasy. Vyskočil jsem, rozsvítil lustr a vše uklidil. V okně, jež se zalilo černou barvou, stál Richard. Oddělil jsem nás tmavě hnědými, těžkými závěsy a posadil se na židli. Sledoval jsem dveře, které byly tmavě hnědé jako všechny v domě; tak jako v ostatních dveřích pokojů, chyběl i v mých klíč.

Hlasitě zaklepala a vstoupila Hemma. Tak jako babička, byla v důchodu. I její obličej zvýrazňovala trvalá maska ponurosti. Měla zase vše pod kontrolou, i drobného manžela Leopolda. Věděl jsem od Nathalie, že bydleli v nově postaveném rodinném domě na okraji města. Byli bezdětní. Hemma se rozhlédla a pronesla několik kritických vět na adresu mého nepořádku. Leopold vedle ní se zasmál. Jeho kulatý obličej se lesknul, jeho řídké šedé vlasy byly učesané. Hemma mi zezadu smýkáním upravila límec u košile. Otočila si mě k sobě a chystala se promluvit, ovšem její pozornost na sebe upoutal hluboký hlas prastrýce Konrada, který zesponu zavolal její jméno. Nato ona ihned i s Leopoldem odešla dolů.

Vyšel jsem z pokoje a čekal na té úzké horní chodbě. Od mých dveří, které stály naproti schodům, se tato chodba na obou stranách stáčela dopředu do tvaru skoby a vedla na začátek domu. Na

stěnách, potažených tmavě hnědou tapetou, visely ponuré krajiny od Davida Caspara Friedricha. Na jižní straně, vedle Nathaliina pokoje, byl dědův pokoj. Jeho zařízení obohacoval mohutný regál, který pokrýval pravou stěnu. Byl zaplněn převážně odbornou literaturou týkající se malířství a katalogy. I tam viselo několik Degasových baletek. Na skřínce vlevo vedle okna byly vystaveny černobílé fotografie mé matky a Nathalie. Obě se na nich tvářily vážně. Dlouhé vlasy, které jim sahaly téměř do pasu, měly rozpuštěné. Čtyři záběry pocházely z jejich dětství pózovaly na nich jako baletky. Na dvou fotografiích byly každá zhruba v desíti letech. Měly oblečené jedny a tytéž krátké bílé šaty s tmavými lučními květinami.

Na severní straně chodby se rozprostíral v domě ten nejméně používaný pokoj pro hosty, připomínající obývací. Vedle něho byly dveře a malé schody na půdu. Do té doby jsem na ni vkročil pouze dvakrát, vždy v doprovodu Nathalie. Věděl jsem, že klíč na půdu visí mezi ostatními v kuchyni vedle ledničky, přesto jsem se ale držel zákazu sám jej použít. Tak jako sklep byla půda místem, které ve mě vyvolávalo zvědavost. Tři žárovky poskytovaly půdě sporé osvětlení. Čtyřmi malými, kulatými okny sem pronikaly paprsky dalšího světla. Kousek od dveří měla své místo nízká pyramida vytvořená bedýnkami na ovoce. V místě zhruba nad mým pokojem stály po levé straně dvě skříňky a po pravé jedna skříň s truhlou. Uprostřed byly tři židle, stůl a dvě staré křesla. Kolem nich visely po střeše a stěnách vycpaná zvířata hlava srny, dvě celé veverky, tři divoké kachny, pět vran a několik barevných ptáků.

Zespoda byly slyšet hlasité útržky vět Hemmy a Konrada. Zavřel jsem dveře od svého pokoje a opatrně našlápl na schody, které se dlouze a prudce táhly dolů. V jejich středu visely naproti sobě dvě kopie obrazů od Franze von Stucka: vpravo „Innocentia“, kráska oděná v téměř průhledném bílém přehozu, která v prstech svírala bílou lilii, a naproti ní v přítmí sedící, nahý „Lucifer“. Na začátku

schodů, tedy uprostřed dolní chodby, jsem se zastavil. Tato velká místnost vypadala podobně jako pokoje v domě. Na jejich stěnách visely kopie temných obrazů Franze von Stucka.

Venkovní dveře naproti schodům byly zavřeny. Dvě bílé bysty po jejich stranách vlevo Wagner a vpravo Brahms se leskly v odrazu světla vycházejícího z lustru. Byly posazeny na tlustých bílých sloupech a dosahovaly výšky dospělého člověka průměrné velikosti. Před nimi se vítalo příbuzenstvo. Až na Hemmu s Leopoldem patřili všichni k dědovi. Jeho mladší sourozenci, dva bratři a dvě sestry s rodinami. Zjistil jsem, že chybí Nathalie a zamířil vlevo do velkého obýváku. Za jeho prahem jsem se zastavil. Na dlouhém, bíle prostřeném stole, stojícím podél pravé stěny, se lesklo bílé nádobí. Mezi ním hořelo šest tenkých, tmavě červených svící, uchycených v drobných, stříbrných stojanech. Malé plameny vrhaly neklidné světlo na krajiny a zahrady Camille Pissarra, které visely na stěnách. Pod oknem naproti dveřím zářilo několik dárkově zabalených krabic. Vtom mne zezadu vzala do náruče Nathalie. Zatočila se mnou a odnesla mne do chodby. Upoutali jsme na sebe pozornost celého příbuzenstva. Nathalie mne postavila, já ji ale chytil kolem pasu a přitiskl se k ní. První mi přál pěkného Mikuláše a všechno nejlepší k narozeninám Konrad, dědův hlučný bratr. Jako poslední se přede mnou objevila babička. Nathalie mi nepopřála.

V obýváku mne babička poslala k dárkům. Ostatní si sedli ke stolu a pokračovali v rozhovorech. Nikdy předtím jsem tak bohaté narozeniny a Mikuláše nezažil. Klečíc u širokého regálu s knihami, tyčícího se vpravo vedle okna, jsem všechny krabice rozbil a otevřel. Nalezl jsem oblečení, knihy, výkresové listy a pastelky. Teprve až děda, který hlubokým hlasem vyzval k jídlu, mne z překvapení vytrhl. Trůnil na svém místě v čele stolu poblíž dveří. Po jeho levé ruce seděla Nathalie. Tohle místo dostala poté, kdy se narodil Richard a matka se odstěhovala. Po dědově pravici měla židli babička.

Vyrazil jsem ke stolu, vtom mi ale vyšla naproti Nathalie. Pošeptala mi do ucha, abych ji následoval. A obývánk jsme nepozorovaně opustili. V jejím pokoji za námi zavřela dveře, dřepala si přede mne a sevřela mi dlaněmi obličej. Popřála mi pěkného Mikuláše a všechno nejlepší k narozeninám. Pevně mne objala a tiše řekla:

„Neboj se, nikomu tě nedám.“

Zespodu nás zavolala babička. Již tenkrát se nahoru pouštěla jen zřídkka. Schody považovala za nepraktické a pro stárnoucího člověka nebezpečné. Zašeptal jsem, abychom šli. Vtom se ozvalo mňouknutí. Nathalie mne vzala za ruku a odvedla k posteli. Opatrně z pod ní vytáhla krabici a v dlaních se jí objevilo bílé kotě. Předala mi jej s podotknutím, že pro dnešek je dostatečně nakrmené. Dodala, že žrádlo bude mít vždy v ledniče a ukázala mi dvě kulaté, bílé misky. Znovu se sklónila pod postel a vytáhla krabici s pískem. Řekla, že kocourek ještě nemá jméno přerušilo nás babiččino volání. Nathalie chtěla, abychom kotě s miskami a krabicemi odnesli do mého pokoje.

Pod schody čekala babička s Hemmou. Mluvily jedna přes druhou. Naše chování se jim nelíbilo. Nathalie je ignorovala; držela mne za ruku a vedla do obývánku. U stolu si sedla na své místo a vysadila mne na židli vedle sebe. Měl jsem na ní připravené dva černé polštářky. Několik příbuzných už jedlo zeleninovou polévku.

Po jídle Hemma přinesla oříškový dort. Nachystala jej přede mne a zapálila na něm sedm tenkých, bílých svící. Děda se vztyčil, vzal mne zezadu pod pažemi a trhnutím ze židle zvedl. Natáhl jsem instinktivně ruku k Nathalii. Děda mne naklonil nad dort a zašprýmoval, že pokud ty svíce nesfouknu, tak mé narozeniny nebudou platné. Doprovodil jej hromadný smích. Začal jsem foukat jak nejsilněji jsem dokázal. Pratety tleskaly a chválily mne. Děda mě postavil na zem, rozčuchal mi vlasy a vrátil se na své místo. Zezadu mi Hemma bezcitně upravila límec. Hrubě mi učesala vlasy

tak, jak jsem se jí vždycky líbil na bok a za uši. Stejnými pohyby krájela i ten dort.

Děda dolil Nathalii do sklenky víno. Ona jej ale ignorovala. On ji přes přivřené rty napomenul. Aniž by se na něho podívala, celou sklenku vypila a pustila se do rozhovoru s její stejně starou sestřenicí Beatou, která seděla vedle mojí levé ruky. Babičku zahaloval kouř z cigarety, kterou si držela těsně před ústy. Její obličej byl flekatý, jako pomazaný hlínou; svraštělá kůže na něm připomínala slupku uschlé brambory. Přejel jsem pohledem na skříňku, která vyplňovala pravý roh vedle regálu s knihami. Na ní dominoval gramofon a magnetofon.

Brzy se hlasy zesílily. Listoval jsem v knížce o zvířatech, kterou jsem měl položenou na klíně. Pratety přinášely nové láhve vína, kouř z cigaret plul pod vysokým stropem jako pára. Za oknem se pohupovaly tenké větve starých bříz; byly pokroucené, jako kdyby do nich pronikl jed.

Nakrátko jsem usnul. Probudila mne Hemma. Chtěla, abych šel spát. Zavolala Leopolda, aby jí pomohl s dárky. Aniž bych se rozloučil, vyrazil jsem ke dveřím. Když jsem jimi procházel, zahleděl jsem se zase na matčin mladý obličej. Zastavil jsem se a přešel pohledem po ostatních černobílých fotografiích, postavených na skříňce vlevo vedle dveří. Prohlížel jsem si i Nathalii, babičku a dědu. Na dvou záběrech byli všichni čtyři. Jen prarodiče se usmívali; na jedné fotografii byli ve svatebním. Ve vážných matčiných očích jsem ucítil Richarda. Hemma mne chytla za ruku a mlčky vedla do mého pokoje. Jakmile jsme do něho vstoupili, zarazilo ji zamňouknutí. Vytrhl jsem se jí a odběhl ke krabici, ležící na posteli. Kotě jsem zvedl a natočil jej k Hemmě. Za jejími zády se zasmál Leopold.

„To je můj dárek a nový kamarád,“ řekl jsem a podíval se Hemmě do vykulených očí. Pohládila mne po vlasech a prohodila, že takové dárky se přece nedávají. Přitisknul jsem si kotě na tvář.

Hemma mne pobídla, abych šel spát. Začala skládat dárky k posteli. Položil jsem kotě do krabice a zašeptal mu do ucha:

„Neboj se, nikomu tě nedám.“

Postavil jsem krabici pod okno, aby na ni ráno dopadlo první světlo. Rozloučil jsem se s Hemmou a Leopoldem a převlékl se do pyžama. Výkresové listy a pastelky jsem strčil do spodního šuplíku v psacím stole. Chvilí poté, kdy jsem si za tmy lehl do postele, sjely mi po tvářích slzy. Za oknem fučel vítr; rozháněl nově napadaný sníh. Z obýváku doléhal smích.

Z polospánku mne vytrhly kroky. Dle jejich lehkosti jsem poznal, že patřily Nathalii. Běžela po schodech, spěchala po chodbě, a potom chodila po svém pokoji. I tuto noc jsem věděl, kdy ulehla do postele. V dolní chodbě se rozloučili poslední příbuzní a dům utichl.

Nějakou dobu jsem se převaloval. Když jsem konečně usínal, vyrušily mne dědovy těžkopádné kroky. Zavržala klika od dveří Nathaliina pokoje. Přitisknul jsem na stěnu ucho. Slyšel jsem pohyb, ale žádné hlasy.

Když jsem se probudil, spatřil jsem denní světlo, prodírající se z pod závěsů. Padalo i na krabici. V obýváku hrál Wagner. Vstal jsem, závěsy odtáhnul a přiblížil se studené okenní tabuli. Rozhodl jsem se, že kocourek se bude jmenovat „Anděl“.

3

Začal poslední týden před vánočními svátky. Od brzkého odpoledne jsem si hrál na jižní straně naší zahrady; krátil jsem si čekání na Nathalii, která chodila poslední rok na gymnázium. Dny v domě se mi zdály být delší než ty, které jsem dříve trávil s nezaměstnanou matkou.

Měl jsem oblečený Nathaliin tmavě červený kožíšek, který pro mě vyhrabala ve skříni na půdě. Kolem krku jsem měl uvázanou její

někdejší bílou šálu. Uprostřed zahrady jsem si ze sněhu stavěl iglú. Tak jako několik zahrad v okolí, obepínala i ta naše dům. Její největší část ležela na jižní straně, před okny kuchyně, jídelny, pokojů dědy a Nathalie. Již léta se o zahradu nikdo nestaral. Trávu posekal děda, jen když byla příliš vysoká. Pět štíhlých břízek a dva mohutné buky zůstávaly neprořezány. Velká jabloň před oknem jídelny plodila malá jablka; na jedné z jejích silných větví visela stará houpačka, vyrobená pouze z provazů a prkna. Plot se uvolněn kroutil; keře před ním a za ním se divoce rozrůstaly. Jen několik metrů od plotu se na jižní straně rozprostíral hustý park, plný dalších keřů; stromy v něm se vyšvihovaly do výšky. Taky kvůli parku zůstávala jižní část zahrady po celý rok zastíněna; jen zřídka v ní zasvítila květina.

Ze severní strany ke mně dolehl Wagner. Babička otevřela v obýváku okno. Tentokrát jsem se k němu neplížil. Věděl jsem, že se vrátila do svého křesla a zapálila si novou cigaretu. Měla zase oblečeny jedny z jejích starých dlouhých šatů a svetr – i na oděvech měla ráda hnědou barvu. Doprovodila falešným zpěvem jednu z jejích oblíbených pasáží. Narušily ji pouze vrány, které v naší zahradě pobývaly celý rok.

Dřepěl jsem v iglú a čekal. K venkovním dveřím na východní straně jsem dohlédnout nemohl, branku od plotu jsem ovšem pod kontrolou měl.

Zanedlouho se Nathalie před brankou objevila. Byla oblečená celá v černém, hlavu jí zdobil baret; rozpuštěné vlasy jí svítily na dlouhém kabátě. Svižnou chůzí zamířila ke dveřím. Vtom jsem ji spatřil na rohu domu a přikrčil se. Rozhlédla se a zmizela. Vylezl jsem a připlížil se k rohu. Jakmile jsem za něj nakoukl, popadla mne kolem pasu a ve vzduchu se mnou zatočila. Postavila mne na zem, dřepla si a se smíchem mne objala.

„Zmrzlý kožíšku, kde tě vyhrabali?“ zeptala se a zatřepala se mnou, aby ze mě oprášila sníh. Zvedla mne a na rukou odnesla do

domu. V hluku hudby jsme utichli. Mezi botníkem a stolkem s telefonem jsme si vyzuli boty. Nathalie mne vzala za ruku a rychle se mnou zamířila k levému zadnímu rohu chodby, do koupelny.

„A teď se musíme zase jednou pořádně okoupat,“ prohodila uvnitř a pustila vodu do vany. Přidala do ní pěnu a pobídla mne, abych se připravil. Poté odešla pro čisté věci na převlečení. Svlékl jsem se do trenýrek a stojíc mezi umývadlem a sprchovacím koutem, dohlížel jsem na hladinu vody, aby nepřetekla.

Za malou chvíli Nathalie udýchaná přiběhla a nechápavě se na mne podívala. Položila na pračku naše župany, zastavila vodu a natáhla ke mně ruku. Rekl jsem, že je vše připraveno a ona tedy může odejít. Jedním tahem mi sundala trenýrky, zvedla mne a posadila do vany. Ucítil jsem horko v obličeji a důrazně před sebe pronesl, že se jako vždy umeju sám.

„Kdyby jsi se skutečně uměl řádně umýt, tak bych tady s tebou neztrácela čas,“ podotkla Nathalie a začala mne drhnout. Vysvětlila, že hygiena je důležitá a ukázala mi, jak se má správně umývat. Do té doby jsem se obnažil pouze před Richardem nebo matkou. Hleděl jsem pasivně pod sebe do vody a mlčel. Místo, za které jsem se styděl, jsem si zakrýval rukama. Nathalie zazpívala jednu z Wagnerových melodií; její hlas byl vysoký a čistý, dokonalejší jako ten můj skrytý. Postavila mne a umyla všude. Držel jsem pevně zavřené oči. Vytáhla mne z vany a řádně utřela. Zabaleného v županu mne otočila k sobě zády a chtěla, abych na ni počkal. Svlékla se a umyla ve sprchovacím koutě. Oblékla se do županu, dala prát špinavé věci, chytla mne za ruku a vyrazila na odchod. Na prahu jsme se srazili s dědou. Překvapen, usmál se na nás.

„Tak co, okoupaní?“ zeptal se a pohládl mne po mokřích vlasech. Natáhl ruku i na Nathalii, ta ale uhnula a zamířila se mnou ke schodům. Po pár krocích řekla, že udělá něco k jídlu a odvedla mne do kuchyně. Zavřela za námi dveře a nervózně mě poslala ke stolu. Zavřela i dveře do jídelny, která se rozprostírala mezi kuchyní

a koupelnou. Jídelna, kterou občas použil už jen děda k nerušené četbě, připomínala menší obývací.

Mlčky jsem Nathalii pozoroval, jak u sporáku připravovala moji zamilovanou vaječnou omeletu. Vzpomněl jsem si na matku. Obě byly již jako děti velmi hezké a jedna druhé se podobala. Nathalie ale zůstala jemnější, její oči byly živější a výraznější.

„Co je, ty malý špione,“ řekla Nathalie a zatahala mne za nos.

Po jídle mě zavedla do svého pokoje, posadila na postel a položila mi do klína mléčnou čokoládu. Podala mi i Anděla a chtěla, abychom se posunuli ke stěně. Lehla si za námi a vyprávěla o lidové škole. Měl jsem příští rok nastoupit do první třídy, a proto jsem byl na její zážitky zvědavý. Nathalie mi slíbila pomoc při učení a vykonávání domácích úloh. Vzpomněl jsem si na Richardovy příchody domů s jeho světle hnědou školní taškou; jak ho několikrát nad otevřenými učebnicemi matka bila.

Venku se setmělo a opět padal sníh. Nathalie rozsvítila jen lampičku, postavenou za polštářem. Zahleděl jsem se na okno a usmál se. Vybavily se mi koulavačky s Richardem. Náš smích se nesl naší úzkou, krátkou ulicí v sedmém okrese, kousek nad Mariahilfer StraÙe. Náš dvoupokojový, jednoduše zařizený byt ve třetím poschodí zůstal od pohřbu uzamčen. Jen oblečení, tři pohádkové knihy a dva tmavě zelené sádrové vojáčky, které jsem dostal od Richarda, mi z něj Nathalie přinesla.

Najednou si Nathalie přitiskla můj obličej na holou hrud'. Ve vlasech mi proudil její dech. Zhasla lampičku a bylo ticho. I s matkou jsem tak občas lehával. Pamatoval jsem si na pach jejího těla a jak hřála; často se uvnitř chvěla. Nathalie se zavrtěla. Zavřel jsem oči a brzy usnul.

V noci mne ze spánku vytrhly hlasy a rozsvícené světlo lustru. Rozespálý jsem zahlédl dědu; stál před postelí a utahoval si uzel u županu. Nathalie na něho tiše, ale podrážděně promlouvala. Přetáhla mi přes hlavu peřinu a znovu si mne na sebe přitiskla.

Když jsem se ráno probudil, Nathalie byla pryč. Na jejím místě, těsně vedle mé hlavy, ležel do klubíčka stočený Anděl. Budík na psacím stole ukazoval devět hodin. I děda byl pryč, odcházel pravidelně v osm. Z obýváku se nesl Brahms. Zaposlouchal jsem se do pochmurné melodie klavíru a vzpomenu si, jak mi Nathalie nedávno prozradila, že Richard dostal jméno po Wagnerovi. Bylo to přání babičky. Mé jméno ale už ovlivnit nemohla, neboť matce se Johannes nelíbilo.

Nathaliin pokoj byl o něco tmavější než můj. Ovšem svým pořádkem a sladkou vůní mi připadal útulnější. Baletky na jeho stěnách jsem znal jako ty v mém pokoji; i jejich obličeje byly vážné.

Vstal jsem a odtáhl závěsy. Na psacím stole ležela nachystaná snídaně; krajíc chleba se salámem byl i s talířem zabalen v igelitu. Vedle něj stál hrnek s čajem. O hrnek byl opřený lístek, na kterém se usmíval jednoduše nakreslený sněhulák. Napadlo mne, že bych jej mohl na zahradě postavit a otočil se k oknu. Čerstvě napadaný sníh pokrýl celé to tiché, bezdětné okolí. Nebe bylo čisté, živě modré. Vzal jsem snídani i s lístkem a odešel do svého pokoje. Posadil jsem se k psacímu stolu a pustil se do jídla. U mé pravé nohy zamňoukl ospalý Anděl. Položil jsem si ho do klína a dělil se s ním o salám. Když jsem uchopil hrnek, abych se napil, chňapl do tlamky jedno kolečko salámu, skočil na podlahu a zmizel pod postelí. Lehnul jsem si na břicho a snažil se ho vytáhnout. Jeho oči svítily v přítmí pravého rohu. Postel jsem odtáhl, skočil na ni a Anděla chytil. Dole na tapetě jsem objevil tužkou napsané: „Pomoc!“ Bylo to jedno z těch pěti slov, které jsem tenkrát dokázal napsat, tedy spíše nakreslit. Naučil mě je Richard. Uměl jsem svoje jméno, taky „mami“, „Richard“ a „anděl“. I poznávat hodiny a krájet chleba mne Richard naučil.

Zakroutil jsem hlavou, vytáhl ze spodního šuplíku v psacím stole

gumu a to slovo na tapetě vygumoval. Převlékl jsem se a sešel dolů, abych vrátil nádobí a vykonal ranní hygienu. Babička seděla v křesle, otočená k nástěnným hodinám. Její hlava dosahovala sotva do tří čtvrtin křesla. Doprovodila zpěvem jednu pasáž a potáhla si z cigarety. Pissarrovy krajiny a zahrady se mlžily v kouři. Na skříňce vlevo vedle okna se leskly o stěnu opřené, čtyři malé barevné fotografie portrétů Brahmsa a Wagnera – z mládí a z dospělosti...

Cestou z koupelny jsem se zastavil uprostřed chodby a zahleděl se do kulatého, matným sklem vyplněného okna nad venkovními dveřmi. Věděl jsem, že dopoledne bude dlouhé. Zapřemýšlel jsem, že bych si zase prošel sklep. Vedly do něho malé dveře na pravé stěně schodů. Byla v něm dříve dílna, prádelna a komora. Zůstal nepoužíván a neudržován. Byl jsem v něm do té doby pouze třikrát, sám a potají.

Po obědě, který jsem před polednem v kuchyni rychle snědl, jsem si v mé posteli prohlížel knihu o evropských zvířatech. Teprve až klid, který v domě najednou nastal, mne vyrušil. Vstal jsem a připlížil se ke schodům. V obýváku promluvil děda. Jeho brzký návrat z banky mne překvapil. Sešel jsem dolů, přeběhl do kuchyně a poslouchal. Za oknem pomalu padal sníh. V dědově hlase jsem cítil rozrušení. Zářivě bílé vločky připomínaly nové peří, které se ještě neušpinilo světem. Zaslechl jsem jméno mé matky – Victoria. Vstoupil jsem do chodby. Jelikož se babička rozbřečela, mohl jsem vyrozumět pouze několik vět. Matku přeřadili z vězení do psychiatrické nemocnice. Děda se zmínil o novém článku v novinách. Vyběhl jsem po schodech nahoru. Než jsem vstoupil do svého pokoje, zastavil jsem se před kopií obrazu, která visela vlevo vedle mých dveří. Ukazovala pohled na hustý les, do kterého vedla pěšina. Připomínal mi park, který sousedil s jižní stranou naší zahrady.

V mém pokoji jsem si přitiskl na hrud' Anděla a spadl zády na postel. Vzpomenul jsem si na matčiny usmáté oči, když mne

uspávala. Natáhl jsem po nich ruku. Rozděbila nás tma.

Ze spánku mě vytrhl zvuk knihy, která se sesula na podlahu. Vstal jsem a položil ji na psací stůl. Byly tři hodiny. Stále sněžilo. Otevřel jsem skříň, oblékl si kožíšek a sešel dolů. V obýváku seděla osamocená babička. Před venkovními dveřmi jsem si všiml, že dědovy boty chyběly.

Houpačka byla pokrytá sněhem; jako hebký závoj, plazil se po ní a na obou stranách padal na zem. Chytil jsem ji za jeden z provazů a opatrně rozhoupnul. Vybavil jsem si několik černobílých fotografií, které mi jedno podzimní dopoledne ukazovala v obýváku babička. Zaujal mne především záběr, kde seděla na houpačce moje patnáctiletá matka vedle pětileté Nathalie. Obě měly rozpuštěné vlasy a byly oblečené do dlouhých, bílých šatů. V klínech držely kytice tmavě červených růží. Jejich obličeje byly zamračené.

Snažil jsem se, abych vedle houpačky co nejrychleji postavil sněhuláka. Soustředěn, pracoval jsem bez přestávky až do konce. Do mého hlasitého dechu pronikl můj vysoký, čistý hlas; doprovázel jsem melodii z Brahmsovy: „Smrt, to je chladná noc“.

Ze zadu mne kolem pasu uchopila a zvedla smějící se Nathalie. Zatočila se mnou, postavila mne a dřepala si. Dala mi pusku na tvář a objala mne. Do ucha mi pošeptala, že ta píseň byla velmi pěkná. Tiše zazpívala:

Temno, jak temno v lese a na poli! Večer už je, nyní mlčí svět.
Nikde už světlo a nikde už kouř, ano, a skřivan, i ten mlčí teď.*

Hodila na mne hrst sněhu. Začali jsme se koulovat. Jednou jsme spadli. Lechtala mne a honila. Domů jsme se plížili.

Zbytek odpoledne jsem si u Nathalie v posteli prohlížel dvě přírodopisné knihy, které jsem dostal k Mikuláši a k narozeninám. Nathalie se učila u psacího stolu. Mé světle modré pyžamo mělo stejnou barvu jako její noční košile. V sedm hodin přinesla

Nathalie párky s houskami a miskou se žrádlem pro Anděla. Po večeři si ke mně lehla. Vyprávěla mi o jejích začátcích v lidové škole. Položil jsem si tvář na její teplou hrud' a vdechoval sladkou vůni. Její srdce lehce tlouklo. Zeptal jsem se, kdy se vrátí maminka. Zarazila se. Odpověděla, že brzy a dlaní mi zavřela oči.

4

Na Štědrý den v poledne mne Nathalie po lehkém studeném obědě opustila. Musela dědovi a babičce pomáhat s přípravami na večer. Nejprve jsem se ve svém pokoji nudil. Nakonec jsem si lehnul na břicho doprostřed koberce a postavil před sebe ty dva tmavě zelené sádrové vojáčky. Jelikož bylo venku zataženo, svítil jsem lampičkou, postavenou vedle mé pravé ruky. I přesto, že hudba nehrála, zpíval jsem ve svém nitru melodii z opery „Isoldina smrt z lásky“. Z mých pootevřených úst vycházela vrčením. Nehnutě jsem vojáčky pozoroval; mé ruce ležely obtočeny kolem nich. Po tvářích mi sjížděly slzy. Začal jsem těmi vojáčky o sebe narážet. Drolili se mi mezi prsty. Jako prach, rozhodil jsem je kolem a lehl si tváří na koberec.

Probudil jsem se, když mě Nathalie zvedla a odnášela. Položila mne na postel a sedla si ke mně. V jejích očích byl neklid. Všiml jsem si, že se venku setmělo. Z obýváku se neslo Brahmsovo „Německé rekviem“. Nathalie mne požádala, abych se připravil k večeři a ukázala na můj černý oblek s bílou košilí, přehozených přes židli. Potom odešla do svého pokoje.

V obýváku seděli u svátečního stolu děda s babičkou. Odpověděl jsem na jejich pozdrav a moji pozornost na sebe upoutala rozsvícená borovička, stojící před oknem.

Nathalie mi naservírovala malou filetu a tiše řekla, abych jedl opatrně. Pamatovala si, že se mi před rokem do krku zapíchla rybí kost.

„Tech kostí je tam čím dál víc, co!“ zašprýmoval děda

a s úsměvem se podíval na babičku a Nathalii. Nalil jim červené víno, mně ovocnou šťávu a vyzval k přípitku. Nathalie se ke mně naklonila a zručně mi na talíři dělala pořádek. Děda nám podal sklenky a pronesl:

„Tak na ty vánoční svátky.“

Po jídle děda požádal Nathalii, aby jsme na chvíli odešli. Aniž by se na něho podívala, vzala mne za ruku a odvedla do kuchyně.

Z chodby nás zavolala babička. Vstoupil jsem do obýváku zdráhavě, schován za Nathalií. Prarodiče seděli za stolem a usmívali se. Borovička byla obložená krabicemi. U stromku si Nathalie přede mne dřepala a začala rozbalovat krabice, na nichž stálo mé jméno. Poznal jsem její rukopis. Strčila do mne loktem a řekla, abych jí pomohl. Vzal jsem dlouhou úzkou krabici, kterou jsem měl po ruce, a vybalil z ní dřevěnou pušku. Vzpomněl jsem si na mé války s Richardem. Děda se zasmál a tlesknul. Nevěnovali jsme mu ale pozornost. Nalézal jsem knihy, výkresové listy a oblečení. Vtom jsem si všiml velké krabice, zasunuté za stromkem až u stěny. Vybalil jsem z ní světle červenou školní brašnu. Podíval jsem se na Nathalii. Usmála se. Prarodiče mi od stolu zamávali. Zdvihl jsem ten pro mě nejvzácnější dárek nad hlavu, abych jim jej ukázal.

Z tašky jsem vyskládal na koberec školní pomůcky, pastelky a obrázkovou knihu o kočkách. Nathalie vybalila dlouhé, tmavě zelené šaty. Děda na mne mrknul okem. Babička byla vážná. Nathalie šaty složila zpět do krabice a zeptala se mne, zda-li jsem hotov. Vrátili jsme se ke stolu a ona pro všechny naporcovala čokoládový dort. Děda dopil své víno, vztyčil se a od vánočního stromku přinesl jednu z těch dvou zbylých krabic. Položil ji babičce do klína. Ta sprásknula ruce a brblala o vyhozených penězích; její oči zazářily. Vytáhla stejné šaty, jaké dostala Nathalie.

Jakmile jsem dojedl dort, zeptal se mne děda, jestli si před spaním nechci ještě jednou prohlédnout dárky. Bez odpovědi, odebral jsem se k vánočnímu stromku.

Hrál tiše Wagner. Pestré světla klouzaly po obrazech na stěnách a odkrývaly v nich nové motivy. Listoval jsem v knihách a myslel na matku. Napadlo mne, zda-li je některý z dárců také od ní. A zda-li i ona slaví Vánoce. Sporý rozhovor u stolu byl sotva slyšitelný. Všichni pili víno.

Po nějaké době mne babička od prahu požádala, abych dárky posbíral a připravil se na spánek. Poté odešla. Děda pohladil Nathalii po vlasech. Vyzval ji k přípitku a zlehka jí vzadu zmačkl krk. Mrknul na mne. Uchopil jsem pušku a vystřelil po něm. Ve dveřích se objevila babička, oblečená do těch nových šatů. Děda se postavil a políbil ji na čelo. Vzal ji kolem pasu a zatancoval si s ní. Ona se rozesmála a pleskala jej po rameni. Nathalie se napila vína a pobídla mne, abych šel spát. Začal jsem skládat knihy do školní brašny.

Procházel jsem kolem stolu se skloněnou hlavou. Školní brašnu jsem měl na zádech a v ruce držel pušku.

„Ne aby jsi někoho zastřelil!“ poznamenal za mnou smějící se děda a já se dal do běhu.

Nathalie mi pomohla naskládat dárky k posteli, popřála mi dobrou noc a odešla do svého pokoje. Jakmile jsem v posteli zavřel oči, vzpomenu si na loňské Vánoce.

Z polospánku mne vytrhly těžkopádné kroky na schodech. V domě bylo ticho. Děda prošel pomalu kolem mých dveří a opatrně vstoupil do Nathaliina pokoje. Anděl zalezl pod postel.

Když jsem znovu otevřel oči, pronikalo zpoza závěsů denní světlo. Vzpomněl jsem si, jak jsem se minulý rok taktéž vzbudil jako první; a jak jsem hned vstal a dřepěl si k dárkům, které jsem měl naskládány u postele; a jak jsem se těšil, že večer přijde Nathalie a přinese další krabice.

Z pod postele vylezl Anděl. Protáhl se a uprostřed pokoje si znovu lehl. Přistoupil jsem k oknu a odtáhl závěsy. Venku bylo jasno.